Timişoara, 1895. Anul II. Nr. 272. Sâmbătă în 9 (21) Decembre.

DREPTATEA

Apare în fie-care ḑi de lucru la amiaḑi.

Preţul 10 fl. pe an (pentru străinătate 37 frci). — Numeri singuratici 5 cr. — Tacsa de inserţiuni: 1 cm. □ 1 cr., plus 30 cr. timbru. — Toate abonamentele şi tacsele se plătesc în Timişoara.

Redactor responsabil: Adrian P. Deseanu.

Redacţiunea şi Administraţiunea: Timişoara, cetate, strada Zápolya (Temesvár, Festung, Zápolyagasse), Nr. 41.
Telefon (linia de stat Viena, Budapesta, Arad) Nr. 4

Onoarea în Ungaria.

Foaia ungurească *»Budapesti Hirlap«* a publicat ḑilele acestea un articol cu titlul *»Onoarea în Ungaria«*, pe care — pentru însemnătatea lui în actualele împregiurări politice din Ungaria — îl înregistrăm şi noi din cuvênt în cuvênt. Eată'l:

De câte feliuri e onoarea? De multe feliuri, căci e lucru notoric, că esistă şi onoare de bandit, cu care se mândresc tâlharii, cari se constituesc în bandă pentru jăfuirea sau uciderea altora; în limba ungurească mai nouă aceasta virtute betyarească am putê-o numí: procedura sistematică a societăţilor de tâlhari sau reuniuni tâlhăreşti. Mai de mult onoarea nu erá clasificată după clase, nici societatea nu erá despărţită în categorii cavalereşti ori necavalereşti şi în categorii incapabile de a dá satisfacţiune, ci se ḑiceá simplu, că acesta e om de omenie, ori de nimic. Cine erá om de omenie, aceluia nu-i erá ertat nici sê înşele, nici sê defraudeze, nici sê prădeze onoarea altora; trebuiá sê-şi plătiască datoriile punctual, sê cheltuiească în proporţiune cu venitele, sê lucreze conform misiunei sale, sê sêvêrşiască lucru bun, ori sê vîndă marfă bună cu căştig cinstit; nu-i erá ertat sê fie cărţaş, chiar nici beţia nu erá privită cu ochi buni şi în cercul familiar încă se pretindeá cinstea. Pentru aceasta nu se recercá nici titlu, nici rang, nici oficiu, nici avere; om de omenie puteá fi ori-cine, fără de nici o cualificaţiune deosebită.

Aḑi însê onoarea e gradată şi e legată de tot feliul de împregiurări esterne. *Mai multă onoare are banul,* şi cel ce e om avut ori cheltueşte mult, are atâta consideraţiune, în cât şi regele îl numeşte pentru aceasta legislator, concetăţenii lui îl aleg deputat şi'l admiră cu adânci închinăciuni, dacă trece pe dinaintea lor cu trăsura. Apoi mare cinste are puterea, care ştie sê porunciască grozav pe cele douĕspreḑece scări ale gradaţiunei de rang a oficiului, de la ministru începênd până la grefier. Aici fie-care are onoare în jos, şi foarte puţină în sus. Adese-ori mai multă onoare are moda, de cât vîrtutea, şi pantalonul călcat cu fierul, ori jacheta cu puff pretinde mai multă cinstire, de cât manufactura de casă. Organismul creditului de ce treabă e, dacă nu, ca în societate ori-cine sê ajungă uşor la acelea mijloace prin cari sê poată satisface dorinţelor sale, şi în emularea dorinţelor şi plăcerilor cel care-i mai destoinic îşi acuiră mai multă stimă

Trebue sê facem deosebire între aceste douĕ cuvinte: onoare şi onorabilitate. Onorabilitatea e ceva subjectiv, un sentiment ce aparţine conştiinţei, carea foarte adese-ori poate fi incomodă celor ce tind înainte pe cariera vieţii, şi nu e aşa neapĕrat de lipsă ca onoarea, carea recunoscută fiind, nu permite escepţiuni contra unui om. Un astfeliu de bărbat neesceptionabil de obiceiu se ḑice a fi corect, şi astfeliu corectitatea este maximul onoarei. Omul corect este totodată capabil şi de duel, şi cel mai eminent testimoniu de moralitate este procesul verbal al secundanţilor, că între doi contrari, cari 'şi-au vătêmat onoarea, cestiunea s'a resolvat după regulele cavalerismului, pe calea armelor.

Dar' cu toate că aḑi în Ungaria duelează ori-cine şi duelele din cause diverse nu mai au sfêrşit, totuşi nici-odată oamenii n'au avut mai puţină onoare, de cât acum. Decadenţa morală, documentată prin statistica criminală şi prin petrecerile de orfeuri, progresează paralel cu suspiţionarea generală, care stăpâneşte deopotrivă în politică şi societate. În parlament opoziţia înjură şi suspiţionează partidul guvernamental, ear' acesta tot-aşa. Liberalii infamează pe preoţi, preoţii pe ministri, o naţionalitate pe ceealaltă, catolic, reformat şi jidan deopotrivă. Agricultorul înjură bursa, bursianul pe aristocrat, militarul pe civil, şi numai ţiganul e atât de cuminte, în cât tuturora cântă din vioară.

Această suspiţionare generală este fêtul neîncrederei publice; căci unde un om nu crede altuia caută la el scopuri şi motive false, ear' din suspiţionare urmează calumnia, care are o întreagă şcoală, şi încă tipărită. Suspiţionările şi calumniile figurează în mĕsură mare, mai ales în politică, parte ca inspiraţiuni, parte ca acuse. În fie-care partid se află pentru aceasta acusatori şi apĕrători ai onoarei, cari apoi redactează declaraţiuni, şi ca secundanţi sunt martori la cele mai frumoase afaceri de vătêmare a onoarei, sunt sfătuitori şi jurii.

Pentru apĕrarea cu succes a onoarei, e neapĕrat de lipsă viclenia şi dibăcia în manuarea pistolului şi sabiei.

Astfeliu e firesc lucru, că cel mai neonorific lucru nu e acela, când cineva face ceva ce se opune moralei, ci dacă nu se bate pentru el. Fără onoare e laşul, dar' mult e onorat curagiosul, ori cel care se preface, că-i curagios. În era jocurilor de bursă onoarea a devenit atât de susceptibilă, în cât provoacă pentru ori-ce cuvênt.

În urma aceasta nici duelele nu mai au onoare. Aḑi-mâne — după-ce au devenit atât de comune şi pun pe scenă afaceri murdare, ca sê le spele şi justifice în public — publicul le va urí, şi şi aceasta probă de onoare se va perde în nimic.

Apoi ce mai rĕmâne? Trebue sê ne reîntoarcem la cinste şi omenie, unde onoarea e egală cu onorabilitatea.

Mesagiul de tron al României.

Domnilor senatori, Domnilor deputaţi!

O nouă legislatură îşi ia astăḑi începutul.

Demisiunea cabinetului precedent şi numirea guvernului actual a tras după sine disolvarea corpurilor legiuitoare, care de-altmintrelea ajunsese aproape de terminul lor constituţional.

În urma nouelor alegeri simţesc o vîue mulţumire de a fi încungiurat de forţele reînoite ale naţiunei şi de a ve urá bunăvenire.

Munca înţeleaptă şi stăruitoare a naţiunei

Foişoara „Dreptăţii“

Assunta.

Novelă de O. Börner.

(Continuare.)

— Ah, Otto, — ḑise fratele meu vesel — ce ideiă bună ai avut! Acuma ajută-mi sê pregătim cele de lipsă, ca s'o putem primí în mod demn.

Fără a-i descoperí ceva din planurile mele 'i ajutaiu.

Odaia fù ornată cu flori, ear' masa încărcată cu fructe, vin şi prăjituri. Chiar şi în odaia sa de durmit schimbá multe, căci aci aveau sê apară spiritele înaintea Assuntei.

Patul fù dus afară şi în locul lui adus un fotel moale. Cu nerăbdare mare aştepta sosirea serei.

Eu încă am făcut câteva pregătiri, despre cari Fedor însê nu ştiá nimica. Cu nelinişte crescêndă aşteptám şi eu sosirea lor.

În fine soseî Assunta împreună cu magicul. Păreá nervoasă şi cuprinsă de o mare nelinişte. Vestmintele ei erau cele din ḑiua trecută. Primí florile din mânile lui Fedor cu un suris distras şi puţin vîu. Magicul însê mâncá cu apetit.

După o jumĕtate de oară i-a provocat sê înceapă. Ca în seara trecută ne-am aşeḑat şi de asta-dată în jurul mesei. Fratele meu, eu şi femeia cea frumoasă chiămam pe rênd cu numele pe câte-un mort, dar' nu am auḑit nici un sgomot.

— Spiritele nu ascultă totdeauna de vocea oamenilor! i-a ḑis în fine magicul. Poate, că ne vor dovedí în alt chip presenţa lor.

La aceste cuvinte a scos douĕ tăbliţe de peatră.

Eu am prevĕḑut aceasta şi i-am întins douĕ tabliţe cumpĕrate de mine.

— Aci sunt douĕ tăbliţe noue, i-am ḑis eu, te rog foloseşte-te de aceste.

— Cum doreşti! a rĕspuns acesta, dar' vocea 'i tremurá.

Magicul însuşi voiá sê spele tăbliţele, eu însê i-le-am luat din mână şi cu un burete udat în apă le-am sters bine. Assunta păli.

Tăbliţele fuseră puse, ca în preseară, pe masă, ear' noi dându-ne mâna ni-am format un cerc. Aşteptarăm în tăcerea cea mai mare aproape un sfert de cias fără de a auḑí vre-un sgomot. În fine am luat tăbliţele, dar' n'am vĕḑut nici urmă de scrisoare. Fratele meu erá desamăgit şi priviá întrebătoriu la Assunta.

— Spiritele aḑi nu ne ascultă! i-a rĕspuns aceasta năcăjită. Voiu face ultima încercare, care până acuma totdeauna mi-a succes. Voiu chiămá singură spiritele.

Fratele meu a condus'o în odaia destinată spre acest scop.

Assunta aruncá priviri scrutătoare în jurul ei. Deschise dulapul şi se convinse, că nu erá nime ascuns. Apoi arĕtă spre uşa care duceá în odaia mea de durmit.

— Unde duce uşa aceea?

— În locuinţa gazdei, i-am rĕspuns eu repede.

— Uşa trebuie acoperită — demândă Assunta. — Femeia ar putê fí curioasă şi va priví prin gaura cheii. Spiritele însê nu sufer presenţa muritorilor. Eu însa-mi adorm, când sosesc!

Fără a perde vre-o vorbă atêrnă o perdea preste gaura cheii. Fratele meu o legă apoi pe un scaun. Capetele funiei fuseră aşeḑate earăşi împreună cu cheile în odaia laterală.

— Ce doreşti de la spirite? — întrebă magicul în tonul sêu obiciunit.

Fedor a scos din albumul sêu o fotografiă şi o aşeḑă pe o măsuţă.

— Spiritele sê aşeḑe fotografia la picioarele Assuntei.

Assunta nu l'a mai auḑit, căci durmiá deja. Încet eşirăm din odaiă. Fedor începù a povestí cu magicul, ear' eu am eşit neobservat de nici unul şi am întrat în odaia mea de durmit. Deasupra uşei făcêsem o mică gaură prin carea puteam vedê în odaia de alături.

M'am aşeḑat înaintea gaurei şi erá sê scot un ţipet de uimire, căci Assunta se trezí şi începù a se mişcá.

Cu atenţiune încordată am privit la dînsa.

a dat desvoltărei regatului român un avênt puternic și a făcut să crească posițiunea lui în afară. Astfeliu el stă astădi, în împregiurările prin cari trece Orientul european, ca un punct de reazăm al ordinei, al stabilităței și al unui progres neîntrerupt.

Această situațiune, avênd de basă o încredere reciprocă cu un țel constant — asigurarea păcei, a stabilit cele mai bune relațiuni de prietinie cu toate statele. România nu poate de cât să se bucure de silințele depuse de marile puteri pentru a înlătură ori-ce cause de neînțelegeri și pentru a fi unite în mĕsurile destinate a asigură popoarelor liniștita lor desvoltare. Putem privì aceste silințe ca cea mai puternică garanță a păcei, pe care o salutăm cu adâncă mulțumire.

Domnilor senatori, Domnilor deputați!

Asigurarea deplină a justiției pentru toți cetățenii și în toate împregiurările, este o cerință de întâia ordine într'un stat.

Veți avè dar' a vĕ ocupă cu îmbunătățirea treptată a organisărei noastre judecătorești și de revisuirea legei judecătoriilor de pace, care interesează mai de aproape clasele muncitoare ale societăței. Revenind la sistemul mai potrivit cu nevoile și trebuințele țĕrei, a judecătorilor sătenești și de ocoale, se vor putè tot-odată realisă însemnate economii în budgetul ministeriului justiției.

Decentralisarea administrativă fiind o cerință espresă a constituțiunei, ear' așeḑarea administrațiunei pe o cale temeinică și corespundĕtoare cu progresele ce am desĕvêrșit fiind o necesitate adânc simțită de toți, guvernul Meu va presentă deliberărei Domniilor-Voastre reformarea legei comunale, a legei judițiare și a legei pentru serviciul esterior al ministeriului de interne.

Domnilor senatori, domnilor deputați!

Un an cu o recoltă rea scăderea generală a prețului cerealelor și sporirea prea simțitoare a unora din cheltuielile statului, au influințat defavorabil asupra budgetelor ultimilor doi ani. Sunt încredințat, că dimpreună cu guvernul Meu veți ajunge a regulă această situațiune printr'o esactă evaluare a venitelor și prin realisarea de economii în cheltuelile statului.

Se vor supune deliberărei Domniilor-Voastre reducerea și transformarea dărei căilor de comunicațiune și desființarea taxei de patru lei provĕdută în legea clerului mirean.

Veți avè a discută în sesiunea actuală modificările indispensabile ce sunt a se introduce în legea învĕțămêntului primar și revisiunea legii vîndĕrei domeniilor statului pentru a generalisă cumpĕrarea în loturi mici și a ușură modalitatea plăței datorite.

Desvoltarea puterilor naturale de producțiune a țĕrei cere neapĕrat o lege a pescăriilor, prin care să se stabilească normele de esploatare a acestui isvor de bogăție națională în întreitul scop: de a-i mări producțiunea, de a dá un aliment higienic și eftin populațiunei sĕrace și de a sporì venitele statului.

Darea în circulațiune a marelui pod peste Dunăre, lucrările destinate a creá un port sigur și îndestulitor la Costanța, deschiderea de linii noue de căi ferate și studiile ce se pregătesc pentru altele, vor completá curênd rețeaua căilor noastre de comunicațiune. Rĕmâne acum sĕ organisăm în folosul economiei generale a țerei mijloacele de transport și pe apă.

Apĕrarea țerei a fost totdeauna un object constant al preocupațiunilor noastre. Guvernul Meu va face deci propunerile necesare pentru a se completá armamentul, pentru a introduce îmbunătățiri în legea soldelor, în legea înaintărei, în legea cadrelor și pentru înființarea unui serviciu special de pază a fruntăriilor.

Domnilor senatori, Domnilor deputați!

Noua legislatură deschide Domniilor-Voastre un câmp întins de activitate.

Uniți în aspirațiune, în simțeminte și în muncă, concentrate spre înflorirea și întărirea Patriei, nu Mĕ îndoiesc, că Domniile-Voastre veți dá soluțiunile cele mai priincioase nevoilor și trebuințelor Țĕrei și veți asigurá progresul nostru neîncetat, care este ținta tuturor preocupărilor Mele și a întregei Domniilor-Voastre lucrări

Dumnedeu sĕ bine-cuvinte activitatea Domniilor-Voastre, făcênd'o folositoare și rodnică pentru binele și prosperitatea scumpei noastre Românie.

Sesiunea ordinară a corpurilor legiuitoare este deschisă. *Carol.*

România.

Dintr'o corespondență din *București* ce se scrie lui „Pester Lloyd" estragem următoriul pasagiu marcant: Deosebirea esențială între liberalii naționali și între *direcțiunea* junimistilor încă nici-odată nu a fost intonată în mod atât de caracteristic, ca cu ocasiunea aprețierii alegerilor tocmai efeptuite parlamentare. Până când liberalii se sforțează sĕ arete că resultatul acestor alegeri înseamnă o voință resolută a poporului în dragul liberalilor, pe atunci dl P. *Carp* într'un articol publicat în ton liniștit și objectiv în „Constituționalul" demustră, că resultatul alegerilor de sub întrebare nu poate fi privit ca o cucerire a liberalilor, ci numai ca o *învingere a politicei prudente a Coroanei și a trecerei ce o are Coroana în țeară.* După hotărîrea junimistilor de a demisioná, Regele nu a voit sĕ admită o nouă combinațiune de ministeriu dintre conservativi, fiind-că Maj. Sa, întemeiat pe esperințele făcute cu Ioan Brătianu, a ajuns la temeinica convingere, că ținerea unui partid la guvern pe un timp prea îndelungat și până la totala eshauriare a puterilor sale, înpinge pe oposanții sei la cei mai desperați pași și espune țeara la cele mai mari sguduiri. Din aceste motive a ajuns Sturdza la putere. Țeara a priceput acest act spontan al Regelui, și l'a aprobat prin votul sĕu. Că în România esistă aceste relațiuni și că poporațiunea recunoaște și aprobă această voință și drept al Regelui, asta — ḑice dl Carp — este o fericire pentru țeară. Dacă nu ar fi așa, atunci libertățile cetățenești, degenerând, s'ar nimicì prin anarchia de partide. România trebue permanent sĕ aibe înaintea ochilor sei soartea *Poloniei*, în care regatul tot mereu slăbit nu avù puterea de a împedecá decăderea și degenerarea partidelor în simple fracțiuni. Ca aderenți ai dinastiei și ai constituțiunei — scrie dl Carp — trebue sĕ ne ținem norocoși, că Regelui, care înainte de asta cu 30 ani a venit în țeară, de și cu bune și curate intențiuni, dar' tiner și fără destulă esperință, prin sapiența și indulgința sa, i-a succes a devenì un judecătoriu (arbitragiu) respectat de toți, căruia toți i se supun. Fiind-că România numai sub scutul unui regat puternic și numai pas de pas poate ajunge acolo, ca libertățile sale cetățenești, pe cari adi le gustă în inocență copilăriască, la timpul sĕu sĕ le poată întrebuiță în serios. Junimistii sunt deci mulțămiți cu situațiunea dată, și nu doresc de cât sĕ recunoască aceasta și liberalii la rêndul lor . . . .

Străinătate.

Trecerea prințului Boriș. (Sofia, 20 Decembre.) Misiunea ducelui Filip de Coburg, de a desmântá pe fratele sĕu Ferdinand de la învoirea, ca prințul Boriș sĕ treacă la ortodoxie, — a dat fiasco.

Ministrul-president Stoilov afirmă positiv, că actul trecerei se va face în 3 Ianuariu.

Sesiunea sobraniei se va închide în 26 Decembre.

Monitoriu oficial mincinos. (Belgrad, 20 Decembre.) Mai mulți deputați au declarat în scupcină, că rapoartele despre ședințele scupcinei, publicate în foaia oficială, sunt eronate și false. Redacțiunea oficialei în urma acestora declară în foaie, că sistează rapoartele despre ședințele scupcinei, fiind-că în parlament nu are raportor special și astfeliu nu poate luá rĕspunderea pentru esactitatea lor.

Împĕratul și Bismarck. (Berlin, 20 Decembre.) Împĕratul a obținut promisiunea hotărîtă a lui Bismarck, că va participă la festivitățile jubilare (25 ani) ale înființărei imperiului german. În 17 Ianuariu va sosì la Berlin fostul cancelar, *luând cuartir în palatul imperial,* unde va stá până 'n 19 Ianuariu.

„Berliner Tagblatt" e informată din Hamburg de la un amic al ei ce are conecsiuni cu Friedrichsruhe, că visita împĕratului la Friedrichsruhe s'a făcut cu știrea cancelarului Hohenlohe, și că împĕratul s'a sfătuit cu fostul sĕu cancelar în privința ținutei ce ar fi sĕ se iee contra social-democraților. Verosimil, că principele Hohenlohe 'și va trage cât mai curênd seama cu consecuențele acestei visite. După cum susține a ști corespondentul din Hamburg, *împĕratul se va împăcá și cu Herbert Bismarck* și apoi se va re'ntoarce la politica inaugurată de Bismarck, ceea-ce natural, că va avè de urmare, că unii membri ai guvernului își vor părăsì posturile.

Din camera italiană. (Roma, 20 Decembre.) În ședința de eri presidentul a comunicat resultatul votisărei secrete asupra projectului despre decretarea de lege a ordinațiunilor militare regești. Resultatul e: 218 voturi pro, și 182 contra. — După aceasta deputații Torrigiani și Garibaldi Menetti subștern un project de resoluțiune, în sensul căruia camera se încrede în guvern, că va restabilì pacea în Africa, și se va îngrijì de siguranță, și luând la cunoștință rĕspunsul guvernului și protestând contra politicei espansive a guvernului, trece la desbaterea specială. Ministrul president declară, că primește projectul, la ce camera 'l votează cu mare majoritate. Pentru însuși projectul despre creditul african la votarea secretă s'au dat 237 voturi pro, și 36 contra. După enunțarea acestui resultat presidentul a felicitat în calde cuvinte soldații cari pleacă în Africa.

Din causa feriilor de Crăciun procsima ședință se va ținè în 20 Ianuariu 1896.

Situațiunea în Turcia. (Constantinopol, 20 Decembre.) Ministrul de marină a dispus, că vasele de rĕsboiu *Ozmanie* și *Arizie*, cum și doi torpilori sĕ ancoreze în apropiere de năile staționare ale puterilor.

Carateodori pașa, guvernorul suprem al *Cretei*, cere întărirea garnizoanei constătătoare din 15 bataliloane încă cu 10 batalioane, pentru ca eventuala estindere a mișcărei revoluționare sĕ poată fi suprimată. Deocamdată i-s'au trimis 4 batalioane.

(Athena, 20 Decembre.) Candianii de aici au decis sĕ-și procure cât mai în grabă arme și sĕ meargă în Creta, ca sĕ iee parte la luptele de acolo. Guvernul grecesc li-a respins repețitele rugări pentru sprigin și nu li-a permis nici sĕ colecteze prin ministerii ajutoare pe seama revoluțiunei cretense. Ḑiarele atacă vehement guvernul pentru această ținută și au început dînsele colecte, adunând în șease ḑile abia 2000 franci. Voluntarii s'au decis sĕ treacă în Creta în grupuri mici, ca nu cumva sĕ atragă asupra lor atențiunea autorităților turcești.

Assunta desbumbă vestmêntul ei alb și 'l trase preste cap. Apoi 'și strînse corseta tare și așa îi fù cu putință a eșì din legăturile funiei. Cheile nu puteau produce nici un sgomot, căci șarlatana lucră foarte precaut.

După ce se desfăcù din legături se apropiă pe vêrful degetelor de masă.

În acest moment am deschis ușa, am apucat-o de mână și fără a mĕ luá după rugările ei, am strigat tare „Fedor!"

Acesta și venì îndată și încă mânios.

— Cum poți cuteză sĕ întrì aci" — se restì la mine, fără de a înțelege la moment situațiunea.

— Fedor — i-am rĕspuns eu — am descoperit toată șarlatania. Eată cum comunică madamă cu spiritele.

Fratele meu erá ca trăsnit.

— Madame — ḑiseiu apoi Assuntei — recunoști-ți șarlatania, ori vrei sĕ chiăm poliția?

— Fie-ve milă — borborosì aceasta — voiu mărturisì totul.

Eu căutam cu ochii pe magicul, dar' acesta dispărùse.

— Madame, nu vom spune minica nimĕnui, dacă vei rĕspunde la toate întrĕbările mele. Cum s'au produs bătăile în masă?

— În masă erá ascuns un mechanism, care erá în legătură cu scaunul pe care ședeam.

— Așa! și cum stă lucrul cu tăblițele de peatră?

— Scrisoarea se aflá și mai 'nainte pe tabliță. Prin spălarea cu buretele, care erá udat cu un fluid chemic, apăreá după câteva secunde.

— Prea bine! Nu trebue sĕ mai spuni, că și oglinda neagră erá numai o șarlataniă. Mi-ar plăcè însĕ sĕ știu, cum ai putut căpětă așa informațiuni detaiate despre afacerile mele.

— Înainte de sosirea DTale vorbisem cu fratele — rĕspunse Assunta umiiită. — De la dînsul am aflat, că mireasa DTale e blondă și fiica unui forestier. Celealalte le-am adaus din fantasiă."

— Marturisești dară, că toate minunile cari ni-le-a aretat, nu sunt de cât șarlatanii?

Assunta 'și acoperì fața cu mânile și rĕspunse încet: „Da".

Acuma privii la fratele meu. Erá palid ca moartea.

— Acuma 'mi vei dá câteva informațiuni despre relațiunile private. În ce legătură stai cu schilavul și cu magicul?

Assunta tremură. A trebuit s'o întreb a doua oară, și acuma mi-a rĕspuns:

— Cel dintâiu e fiul, al doilea bărbatul meu. La aceste cuvinte Fedor scoase un țipet și 'și acoperì fața cu mânile. La un semn dat Assunta ne părăsì.

Așa rĕmaserăm ambii în tăcere. Eu eram îngrijiat, că oare operațiunea a avut un efect folositoriu? Deodată se reculese însĕ fratele meu și îmbrățișându-me mĕ sărută.

— Ah, iubite Otto, cum sĕ-ți mulțămesc, că m'ai vindecat de această pasiune nefastă!

Erá scăpat!

Byr.

Procesul de presă.

al „Corupţiunei colosale".

În 19 Decembre s'a pertractat înaintea juriului de presă din Budapesta procesul intentat de fostul ministru-president W e k e r l e contra diarului „M a g y a r o r s z á g". Substratul procesului au fost articolii „S c a n d a l" şi „C o r u p ţ i u n e c o l o s a l ă", scrişi în 16 şi 17 Maiu 1894 din incidentul trecerei lui „Pesti Napló" în posesiunea uuui consorţiu „cu vederi politice liberale".

Articolul „Scandal" l'a scris şef-redactorul H o l l ó Lajos, deputat dietal. Holló între altele diceá în articolul incriminat, că consorţiul acela n'aveá alt scop, de cât se câştige câteva diare oposiţionale pe partea guvernului. De altcum la spatele consorţiului stă însuşi guvernul, care cu ajutoriul averei publice, cu cedarea întreprinderilor de stat şi cu ajutoriul altor multe mijloace cumpĕră oameni, prin acestia cumpĕră diarele independente şi oposiţionale şi face în ţeară opiniune publică măestrită, carea de la o margine până la alta trimbiţă gloria, înţelepciunea, patriotismul şi indispensabilitatea guvernului.

B a r t h a în articolul „C o r u p ţ i u n e c o l o s a l ă" diceá: „Câţiva milionari întreprindĕtori fac guvernului serviciul, că cumpĕră şi dreptul de proprietate şi convingerile diarelor oposiţionale. Pe publicul credul îl va seduce ea firma oposiţională. Faţă cu acestea guvernul se pare a face milionarilor serviciul că 'i ajută sĕ pună mâna pe întreprinderi avantagioase. Adaptarea palatului regal au şi obţinut'o deja."

La plenipotenţiarea lui Wekerle, pe atunci ministru-president, procuratura a pornit proces de calumniare contra lui „Magyarország", care proces s'a pertractat Joi, terminându-se Vineri dimineaţa la 3 oare.

Holló şi-a scusat absenţa prin atestat medical, dar' scusa nu i-s'a luat în considerare, ci a fost condamnat în contumaţie.

La întrebările puse juriul a rĕspuns *unanim cu da*, ear' tribunalul în urma acestui verdict a statorit pedeapsa cu câte *6 luni temniţă* şi câte 1000 fl. pedeapsă 'n bani. Spesele de proces au sĕ le suporte acusaţii solidar.

Din decursul acestui proces relevâm momentele următoare:

Între esceptiunile ridicate contra pertractărei apĕrătoriul Polónyi se provoacă şi la casul concret, că de şi judele de instrucţie, la cererea acusatului Holló, cerùse de la ministeriu raţiociniile fondului disponibil, totuşi la aprehendarea procurorului, că cum de a cutezat sĕ ceară actele referitoare la acest fond, recede şi declară procedura de probaţiune încheiată încă înainte de a fi sosit actele cestionate. Tot referitoriu la aceste acte apĕrătoriul dice, că are cunoştinţă despre faptul, că Bánffy a rĕspuns la cererea judelui, că nu poate transpune actele, f i i n d - c ă a c e l e a s e a f l ă l a f o s t u l m i n s t r u p r e s i d e n t.

Martorul *Bolgár* Ferencz, deputat dietal, redactor la „*Budapester Tagblatt*", mărturiseşte că un anumit domn Brandenburg, care spre a se acredita i-a arĕtat o scrisoare de provisiuni pe suma de 5000 fl. pentru tranşarea tĕrgului cu „Pesti Napló", i-a făcut ofert pentru a cumpĕră şi diariul sĕu. De la acest agent martorul a aflat, că scopul cumpĕrărilor e, ca în p r i v i n ţ a p o l i t i c e i b i s e r i c e ş t i a c e s t e d i a r e s ĕ - ş i s c h i m b e ţ i n u t a o p o s i ţ i o n a l ă. Martorul *Abrányi*, fost redactor proprietariu al lui „Pesti Napls" spune, că afară de ofertul consorţiului cestionat i-s'a fost făcut şi un alt ofert. *Procurorul*: De la partidul naţional (apponyist)? — Nu. — De la stânga estremă? — Nu. — Aşa dară de la partidul guvernamental? — **Da!**

Brandenburg spune, că cumpĕrarea s'a făcut din consideraţiuni de geşeft; nu-şi aduce a minte sĕ fi dis cuiva, că *consorţiul pune pond pe aceea, ca faţă cu politica reformelor bisericesti* diariul sĕ şi schimbe ţinuta. — A d m i t e s ĕ f i d i s l a b u r s ă, c ă t r a n ş e a z ă c u m p ĕ r a r e a î n n u m e l e m i n i s t r u l u i d e i n t e r n e, d a r' p o s i t i v n u - ş i a d u c e a m i n t e. Presidentul îl confrontează cu martorul *Sümegi*, care afirmă de nou, că Br. i-a spus la bursă, că a vorbit cu ministrul de interne în afacerea cumpĕrărei diariului. Brandenburg neagă.

Martorul *Tibád Antal* pe basa observarei nemijlocite nu ştie nimic, dar' de la Bolgár, Holló şi Ábrányi a audit, că s'a înfiinţat un consorţiu pentru cumpĕrare de diare. Scopul a fost, ca din causa cestiunilor politicei bisericeşti sĕ taie comunicaţiunea de idei între oposiţiune şi publicul mare.

Au fost ascultaţi 15 martori; ear' A p p o n y i şi contele K á r o l y i I s t v á n şi-au scusat absenţa.

Acusatul nu s'a apĕrat.

În motivarea sentinţei se aduce dreptmoment agravatoriu faptul, că atacul a fost îndreptat contra sefului celei mai înalte autorităţi în stat

Corespondenţă.

Noul stejar de la Arad.

Nu prea mare la stătură,
Dară cât îi, tot îi gură;
Pişcă, muşcă de ustură.

Pruncul care s'a născut atunci când clubul naţional din Arad şi-a împăturat steagul şi l'a aruncat în cămara de sdrenţe, acel prunc astădi face curte la fete, dacă a fost de parte bărbătească, ear' dacă a fost de parte muierească acum se alipeşte de bărbatul sĕu şi-l întreabă cu mirare dacă e adevĕrat, că un român a vorbit în sala comitatului româneşte şi propunerea lui a fost admisă la vot? Da, aşa de mult a fost, când desbaterile congregaţiunilor decurgeau în limba română şi protocolul se ceteá în limba strămoşilor nostri, în cât pentru tĕnera generaţie ştirea, că *Veliciu* a ţinut un discurs românesc, a stîrnit sensaţiunea ce ar produce în noi, cei mai vechi, buna-oară vestea telefonică, că *Beleş* sau *Bogdan* au vorbit în parlament adresându-se către deputaţi ca odinioară Macelariu cu: „Onorată casă!" Ca sĕ fiu drept, nu pot lăsă neamintit, că înainte cu câţiva ani şi-au ridicat glasul doi români verdi grăind româneşte spre mirarea şi în huiduelile maghiarilor, dar' glăsuirile lor, a părintelui protopop *Gurban* şi a părintelui *Evuţan* au sunat fără a fi îndemnat şi pre alţii la asemenea manifestaţiune. Credeam atunci că vedem renaşterea din cenuşa proprie a fenicelui naţional în sala comitatului, dar' pe semne n'a fost de cât prima încercare de sbor. Aripile fenicelui erau atât de încărcate de cenuşa pîrjolului în care s'a mistuit, că a se înălţă în sbor n'a fost capabil. A trebuit sĕ mai treacă timp la mijloc, până oţelit şi împuterit sĕ se ridice falnic în atmosfera românismului.

Diua de 16 Decembre a fost menită sĕ marcheze începutul unei ere noue în vieaţa noastră naţională din comitat. Aşa cred, aşa mi-ar plăce sĕ fie, aşa o dorim cu toţii. Nu mai cutez însĕ sĕ o dic atât de apodictice, căci doamne! de câte-ori după aceea faptele n'au confirmat veritatea frumoaselor cuvinte! Mereu ne întâlnim în gazetele noastre cu acea frasă subliniată, aşa că nenumĕrate sunt dilele *epocale* când începem câte o *eră nouă*, dar' tot la început remânem şi earăşi de nou începem.

Madame Edgar *Quinet*, acest nume simpatic Românilor, pare că nouă ne vorbeşte, când într'o frumoasă gândire admoniează pe compatrioţii sei:

„Mĕsuraţi-vĕ bine cuvintele elocuente, căci adese-ori ajunge o frasă elocuent pronunţată, pentru a vĕ dispensă de faptele ce ar trebuí sĕ urmeze!"

N'aşi vrĕ sĕ mĕ părăsească nota veselă care am acordat-o la începutul descrierei mele, de aceea vin numai de cât a vesti cetitorilor „Dreptăţii", că congregaţiunea comitatensă decursă în sĕptĕmâna asta în Arad, a mai scuturat încă odată pe amorţitul român din Crişana; somnoroasele pĕserele din crângurile dintrĕ Murĕş şi Crişuri au început a se adună mai vesele ciripind cu drag despre dilele dalbe din trecut, când crângul erá verde, câmpia roditoare şi lunca înfloriţă. Scurt, partidul naţional, desfiinţat sau ba, a desfăşurat flamura părăsită, şi sub egida ei a serbat intrarea triumfală în sala comitatului nostru, a celor 250.000 de români!

Erá de lipsă s'o facem, o pretindeá nimbul nostru de arădani, de luptători în primele rĕnduri ale naţiunei. Acest nimb erá pe aci eclipsat de urgia şovinismului, căreia 'i mai dedeá mână de ajutoriu şi „oarba neunire" la Murĕş, Timiş şi Carpaţi. Dar' în sfîrşit simţul bun al arădanilor s'a ridicat pe de-asupra. Fenicele a re'nviat din cenuşă, şi la sborul sĕu triumfal de-ocamdată între zidurile comitatului 75 de pepturi româneşti au erupt în urale de bucurie!

S'a făcut un început, dar' un început bun, care promite.

Şi ori-cât s'ar dice, că toţi suntem egali, că n'avem trebuinţă de auctoritate, de conducĕtori, aceasta teorie fără cap s'a dat de minciună, căci s'a ales un cap, un conducĕtor, un stegar în persoana amicului nostru, care este amicul tuturor românilor cari muncesc pentru binele public: **Mihai Veliciu,** advocat în Chişineu.

Straniu fenomen în învălmăşala noastră politică-socială!

Mai de multă vreme lupta pentru rolul de stegar la noi erá între *Dessean* şi *Stănescu*, astădi amêndoi mutaţi la cele eterne. Când unul, când altul ţineá în mână codoriştea steagului. Astădi Desseanii şi Stănescii s'au înmulţit în aşa mĕsură, ori că au dispărut cu totul, în cât în *centru*, în *Arad* nu mai găsim stegar, ci a trebuit sĕ-l căutăm în provincie la *Chişineu*. Cum? sĕ se fi usat deja campionii generaţiunei actuale de pe malul Murĕşului într'atâta, în cât trebue sĕ alergăm la Criş, ca sĕ ne găsim omul, căruia sĕ-i urmeze, dacă nu toţi, cel puţin atâţia câţi trebuesc pentru începutul unei acţiuni bune?

Alegerea a fost nimerită. Noi cei de la „Dreptatea", mai păţiţi, mai alegători, mai critici, am primit şi noi cu toată sinceritatea de leader pe Veliciu. Şi nu fără cuvênt. El a făcut deja şcoala politică, şcoala suferinţei, a decepţiunei, trăgĕnd conclusiuni sănĕtoase din multele esperimente ale anilor din urmă.

Prin ţinuta sa francă, bărbătească, una din cele mai simpatice figuri la procesul Memorandului, a rĕmas şi după temniţă ceea ce erá când a întrat; *Mihaiul Ghurchi din Şepreuş* de la temniţa a grăbit deadreptul la baştina sa, la sătenii sĕi, fără a face temenele diplomatice nici pajurei cu două capete, nici celei cu pinteni şi mustete resucite.

Eată pentru ce ne este nouă celor de la „Dreptatea" simpatică figura dlui Veliciu. Aci zace enigma popularităţei sale la toate nuanţele partidului naţional în comitat, pre lângă curagiul, devotamentul absolut neinteresat şi darul oratoric prin care captivează auditoriul.

La propunerea motivată într'o măieastră pledoarie, de a se alege în comisiunea de candidare şi Petru *Truţa*, au votat 75 români. Puţini în comparaţiune cu numĕrul membrilor români, dar' şi mai puţini pentru a representá marea poporaţiune românească a comitatului, destul însĕ în comparaţiune cu numĕrul disparent din ultimele 2 decenii. Douĕdeci şi trei mandate nimicite din motive meschine nici odată respectate, mandatele celor mai bravi ai nostri, cari în toată forma erau aprobate şi numai cu o di înaintea alegerei s'a revenit asupra lor de frica ominoasei minorităţi de $^1/_5$. Ce pepinieră de oratori aveá comitatul, dacă erau şi ei verificaţi! Pe lângă un *Veliciu, Truţa, Gurban, Evuţan* dacă mai erá şi Dr. *Popa, Mangra,* Dr. St. *Pop,* tot atâtea guri de aur, faţă de cari piscoile ungureşti trebuiau sĕ amuţiască. Nu e vorbă, cu acestia tabĕra noastră erá mai întărită, dar' ce impoartă! Au doară cu dînşii erá isbânda mai mare? Puteam reuşi cu mai mulţi candidaţi la posturi? Nici vorbă! Învingerea noastră e morală, noi nu pe stăpânii dilei avem sĕ-i învingem, ci pe ai nostri sĕ-i convingem, că demnitatea noastră, a lor, a acelor „somnoroase pĕserele" cari stau amurţite între crengi uscate, şi acelor liliaci ascunşi, cari au frică de lumina dilei şi nu cutează a se iví — interesul bineпriceput al tuturora pretinde o acţiune energică intensivă. După ce i-am *convins* pe toţi cei slabi de înger, va urmá apoi sĕ *învingem* duşmanii!

Veliciu a început lupta acolo şi în spiritul unde şi în care până la ultima resuflare a luptat socrul sĕu Alexa *Popoviciu*. Acest inimos bărbat a fost cel din urmă, care în era mai bună a făcut sĕ resune graiu românesc în sala comitatului. Cel din urmă luptătoriu sub steagul naţional a fost el.

Laudă şi onoare ginerelui, care din nou a desfăşurat flamura! *Delamureş.*

Cronică.

Timişoara, 21 Decembre n.

Consistoriul plenar în Arad este convocat pe 12/24 Decembre a. c. Objectele sunt:

1. Întărirea alegerei de protopop în tractul Belinţului.

2. Modalitatea desdaunărei protopopilor pentru şedulele de la cununii.

3. Alte objecte ce ar mai întră.

Bal românesc în Timişoara. Suntem informaţi, că comitetul parochial al comunei bisericeşti „Stul Iliă" din suburbiul Timişoarei *Fabric* a luat conclus, ca în carnevalul viitoriu sĕ arangieze îndatinatul sĕu bal în folos bisericesc-cultural. A ales deja din sinul sĕu un comitet arangiatoriu cu autorisarea, ca sĕ se amplifice la numĕr prin tineretul român din loc. Timpul acestui bal încă nu e hotărît după diuă, dar' va cădè cam după Botezul Domnului, în anul viitoriu.

Trădătoriul tatălui sĕu. La 12 Decembre s'a pertractat înaintea tribunalului din Essen un proces de lesa majestate. Acusat a fost mĕsariul Vilhelm Vier, ear' acusator fiul acestuia. Demoralisatul fiu, se dice că şi-a acusat părintele din rĕsbunare, că acesta n'a voit sĕ-şi deie consensul la căsătoria fiului sĕu. Tatăl aflat de vinovat, a fost condamnat la două luni închisoare.

Într'un an patru copii. Din Székesfehérvár se scrie, că acolo soţia unui oficiant a născut într'un an patru copii. Esplicarea acestei întêmplări estraordinare e, că în luna lui Ianuariu nevasta şi-a suprins bărbatul cu două fetiţe gemene, ear' acum în Decembre familia s'a mai înmulţit cu doi băieţei gemeni. Astfeliu anul naşterei celor patru băieţi e unul şi acelaşiu.

Posta Redacţiunei.

Mai multora. În mod oficial, autentic, câştigurile »*loteriei de clase*« vor fi publicate abia Marţi în 12/24. Până atunci nu putem dá rĕspuns domnilor cari au făcut întrebări.

Învitare de abonament la DREPTATEA

Cu ḑiua de 30 Novembre a. c. stilul nostru, espiră abonamentele pe acest cuartal şi cele făcute pe luna Novembre.

Rugăm şi învităm pe dnii abonaţi sĕ grăbiască cu renoirea abonamentelor, ca astfeliu sĕ remânem în curent cu espediţia foii.

Abonamentele se fac mai uşor prin mandate postale.

PREŢUL:

pe ¼ de an fl. 2.50

pe 1 lună 85 cr.

Rugăm a se scrie curat şi legibil numele abonentului, locuinţa şi posta ultimă, eventual sĕ se lipească pe mandatul postal adresa tipărită sub carea li-se trimite „Dreptatea."

Cu stimă

Administraţia foii „Dreptatea."

Preţurile bucatelor din piaţa Timişoarei.

De la 19 Decembre 1895.

După notările societăţii „Lloyd" din Timişoara.

Grâu, greutatea cualit. 78 chil.	per 100 chil.	5.85—5.90
Grâu, greutatea cualit. 79 chil.	per 100 chil.	5.90—5.95
Sĕcară, greutatea cualit.	per 100 chil.	4.60—4.70
Orz, greutatea cualit.	per 100 chil.	6.00—6 10
Ovĕs, vonturat	per 100 chil.	6.40—6.50
Cucuruz, nou	per 100 chil.	5.70—5.75

Cine ţine sĕ aibă un calendar frumos şi util, sĕ ceară

Calendarul revistei

„Lumea ilustrată."

Acest calendar conţine mai multe articole beletristice şi humoristice şi peste 100 ilustraţiuni şi costă 1 leu în oraş şi lei 1.30 în provincie. Se află de vîndare la toate librăriile ca şi la editorul

Ig. Hertz,

(hotel de France), Bucureşti).

133 4—4

Előfizetési felhivás!

Magyarország alkotmányos szabadságában él. Ezen alapra fektették őseink és első királyaink országunkat, ez alapon épült fel a magyar állam ezer esztendeig; azért ezen az alapon lehet és kell fenntartani a jövőben is.

Ezt akarjuk!

A nép javát, törvényes jogát, szabadságának védelmét, hitének tiszteletét követeljük az államtól, kormánytól és törvényhozástól.

Ezért alapítottuk a néppártot és ezért indítunk 1896. évi január 1-től kezdve egy politikai napilapot ezen czímmel:

„ALKOTMÁNY"

Az „ALKOTMÁNY" megindításával megkivánunk felelni azon ohajtásnak, mely évek óta és mindig sürgősebben oly keresztény napilapot kíván tőlünk, mely a néppárt részéről kifejtett politikai és társadalmi programnak országos közege legyen.

Az **„ALKOTMÁNY"** egész határozottsággal és a szó legtágabb értelmében politikai lap kiván lenni.

Az **„ALKOTMÁNY"** hazánk ezredéves történetéből és ezen történetből fejlődött alkotmányunkból fog kiindulni.

Az **„ALKOTMÁNY"** képviselni fogja azon mozgalmat, melyet a szabadelvű párt egyházpolitikájának ellenzése keltett; ezért kizárólag, felekezeti, vagy egyházi lap nem leszen.

Az **„ALKOTMÁNY"** az alkotmány szentségét, a magyar állam és nemzet érdekeit teljesen megőrizni kivánja és ezt a hon minden nyelvű polgárai irányában egyenlő igazsággal akarja szolgálni.

Az **„ALKOTMANY"** a kiegyezést, az 1867. évi XII-ik törvényczikket ujabb viták tárgyává tenni nem kivánja, hogy minden erőt egyesíthessen.

Az **„ALKOTMÁNY"** törekvéseinek egyik főczélját képezi a nép anyagi érdekeinek biztosítása és fejlesztése; mert az anyagi jólét az erkölcsi szabadsággal és a politikai függetlenséggel együtt jár.

Az **„ALKOTMÁNY"** a politikai jogok szabad gyakorlatának biztosítását követeli.

Az **„ALKOTMÁNY"** az igazságot és jogot mindenki iránt és mindenkivel szemben meg akarja védelmezni; azért e hon minden polgárát vallásktilömbség és polgári állásra való tekintet nélkül előfizetőinek sorában reméli egyesíthetni.

Az alkotmány az államnak és társadalomnak legfőbb biztosítéka, melyben az anyagi függetlenség és az erkölcsi szabadság gyökerezik; ezért jelszavunk legyen az alkotmány védelme!

Budapest, 1895. deczember 8-án.

Hazafias üdvözlettel ***Zichy Nándor gróf.***
Esterházy Miklós Móricz gróf.

Az **„ALKOTMÁNY"** politikai czikkeit közéletünk kiváló férfiai és a magyar hirlapirodalom legkedveltebb publicistái fogják irni; hirlapirodalmi és közgazdasági részét kipróbált erők szerkesztik s benne a zsurnalisztikai tisztesség és becsületesség teljes mértékben meg fog tartatni.

A néppárt uj politikai, irodalmi és közgazdasági napilapjának mutatványszámai már karácsonkor a lap saját nyomdájában fognak megjelenni ily czímmel:

„ALKOTMÁNY".

Az „ALKOTMÁNY" előfizetési ára a legolcsóbb:

Egész évre	10 frt — kr.
Félévre	5 frt — kr.
Negyedévre	2 frt 50 kr.
Egy hónapra	1 frt — kr.

Egyes számok ára helyben 3 kr., vidéken 4 kr.

Kapható az ország összes dohánytőzsdéiben. Mutatványszámok 100.000 példányban fognak szétküldetni.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, Baross-utcza 59. szám,

hova az előfizetési pénzek, reklamációk és a lap szellemi részét érdeklő összes közlemények küldendők.

135 1—3

S'a tipărit în tipografia Heinrich Uhrmann în Timişoara.